

IN GENT VAN 1841 TOT 1850

Deel V - 1844

Het "Jaarverslag" van het gemeentebestuur voor 1844 schenkt ons een algemeen beeld. De houten balustraden en de houten meerpalen worden verder vervangen door ijzeren balustraden en meerpalen. Enkele straten - de Oude Ajuinlei, de Reep, de Zilverstraat, de Coupure - worden opgehoogd als beveiliging tegen de overstromingen. In 1844 zijn de werken aan het Arteveldeplein en de Lammerstraat voltooid. Een belangrijk werk is zeker de bouw van het Stapelhuis; de grond is er tamelijk slecht en vooraf werden 1800 houten palen - sommige zijn 9 m lang - ingeheid. De bouwgrond werd 60 cm tot 1 meter opgehoogd. Het Justitiepaleis is praktisch voltooid.

Het Weldadigheidsbureau heeft heel wat werk : 14.568 behoeftigen ontvangen regelmatig steun, daarbij moeten 's winters nog ongeveer 10.000 behoeftigen tijdelijk worden geholpen. In 1844 werd door het Weldadigheidsbureau uitgedeeld : 87.993 F in geld, 22.000 broden van anderhalf kg plus 3000 broden tijdens de Gentse kermis, 306.148 kg aardappelen, 676.000 kg steenkolen, 1006 dekens, 1483 hemden, 664 paar klompen, en nog een aantal andere kledingsstukken.

De winter 1844-1845 is hard; op 21 december 1844 keurt de gemeenteraad een uitgave van 1000 F goed om het ijs op de Schelde tussen Gavere en Gent te breken, opdat de kolenschepen, die opgehouden worden door het ijs, zouden kunnen doorvaren tot Gent. Tijdens de winter wordt ook een "chauffoir" geopend; dagelijks komen 240 tot 250 armen er zich warmen, ze ontvangen er ook een warme soep; de uitgaven hiervoor bedroegen 4313 F.

Na dit algemeen beeld volgen we de gebeurtenissen aan de hand van het "Verslag van de gemeenteraad" en van de "Gazette van Gent".
3 Januari : Sedert de oprichting van de gasfabriek te Gent in 1824 heeft de Engelse maatschappij "Continental gaz company" het gas aan de nijveraars verkocht aan 6 gulden of 12,79 F per duizend kubiek voet. In 1834 bouwde de maatschappij Phenix een gasfabriek voor eigen gebruik; in de omgeving werd ook gas geleverd. Dit gas werd verkocht voor 10 F per 1000 kubiek voet, wat 20 % lager was dan de prijs van de Continental. Daarom verleende de Continental sedert 1842 een korting van 5 tot 15 % aan de grote verbruikers. In maart 1843 bepaalt de Phénix de prijs van het gas op 7 F per 1000 kubiek voet; de Engelse maatschappij heeft ook haar prijs moeten verlagen, daar verschillende fabrikanten, onder andere Claes-de Cock; Scribe, Dierman, Feyerick er aan dachten zelf een gasfabriek op te richten. Door de concurrentie van de Phenix is aldus de prijs van het gas met 45 % verlaagd.

10 Januari : De Gazette van Gent klaagt over de onzindelijkheid van de straten te Gent; overal zijn er modderplassen.

8 Maart : In 1842 kwamen 235 zeeschepen aan in de Gentse haven met in totaal 24.361 ton; in 1843 waren er 247 schepen met 30.654 ton.

21 April : Een Gentse advocaat heeft op zijn grond buiten de Kortrijkse poort een huis gebouwd. Een wet van 8 juli 1791 verbiedt echter te bouwen binnen een afstand van 1800 voet rond een citadel. Advocaat Souter wordt veroordeeld zijn huis af te breken.

7 Mei : Op voorstel van het bestuur van de Liefdadigheidswerkplaats zal het dagloon van de straatvegers gebracht worden van 50 cent op 65 centimes. Tevens zullen de open plaatsen worden gegeven aan valide personen buiten de werkplaats.

12 Mei. In 1843 had de regering een naamloos vennootschap "Compagnie belge de colonisation" opgericht met het doel handelsfactorijen op te richten en door kolonisatie een uitweg voor het pauperisme te vinden (Pirenne, deel IV, blz. 62). Een aantal emigranten werden in 1844 naar Santo Thomas in Guatemala overgebracht. (Guatemala ligt in Midden-Amerika ten zuiden van Mexico, Santo Thomas ligt aan de Caraïbische zee ten zuiden van Honduras) In de Gazette van Gent van 12 mei lezen we "Het is de eerste maal dat er van uit Gent een schip met volksplanters afzeilt. Het schip Theodore heeft 130 tot 150 passagiers aan boord." Op 16 mei lezen we : "Het schip Theodore heeft het anker gelicht om zeven uur". De poging liep faliekant uit. Van maart 1844 tot november 1845 kwamen 211 kolonisten om van ziekte en ontbering. De regering was verplicht de overlevenden te repatriëren. Op 13 juli 1844 besluit de gemeenteraad niet in te schrijven op de lening van de "Compagnie de colonisation". Slechts drie gemeenten beantwoordden de oproep gunstig.

23 Mei : Enkele huizen bij de Kerelpoort worden afgebroken; de aanne-mer zal aan de stad voor het afbraakmateriaal 3.120 F betalen.

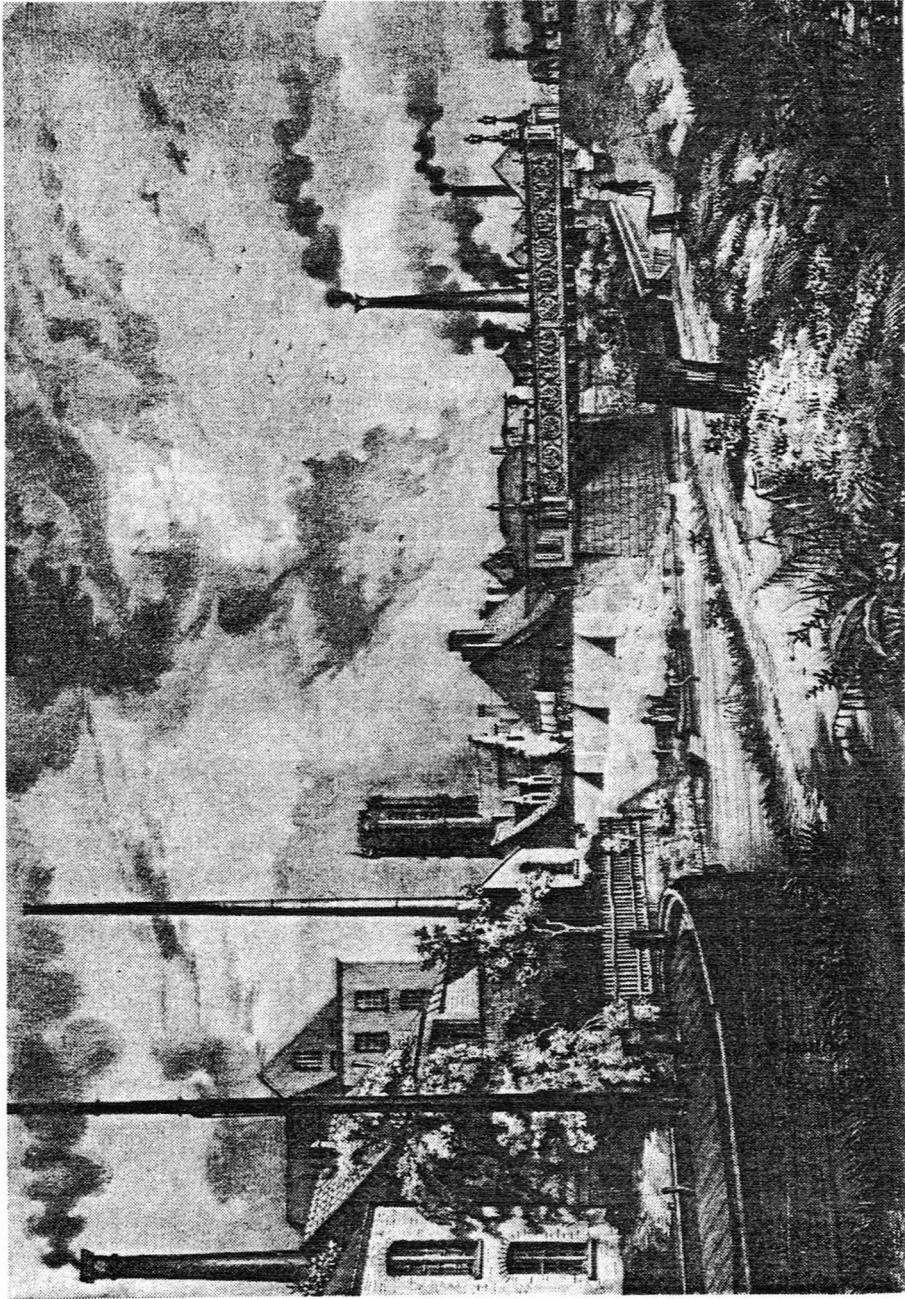
26 Mei : De Gazette van Gent herinnert eraan, dat het thans reeds zes jaar geleden is, dat het klokkenspel van het Belfort werd weggenomen om de toren te herstellen. Wanneer zullen de herstellingswerken aanvan-gen ?

6 Juni : De Gazette van Gent publiceert een verslag over Santo-Thomas aangeboden aan de minister van Buitenlandse Zaken en opgesteld door Martial Cloquet, commissaris van de Koning bij de maatschappij voor kolonisatie.

30 Juni : De eerste zondag van de Gentse kermis wordt de Marcellisbrug plechtig ingehuldigd, alsook de grote zaal van het Justitiepaleis, waar tevens een tentoonstelling van schilderijen wordt geopend.

In 1843 was een houten trap gebouwd aan de Lamstraat; deze trap werd later door een stenen trap vervangen en rond 1900 overbouwd.

In 1844 stonden nog weinig huizen in de verbrede Lamstraat. In 1851-1852 werd de huizenrij op het einde van de straat rechts komende van het Wilsonplein gebouwd naar de plannen van architect Minard in Bizan-

De Marcellisbrug.

tijnse stijl. De Marcellisbrug kende geen lang bestaan. Op 5 december 1864 had een aanbesteding plaats voor het bouwen van een nieuwe brug; de aanbesteding werd toegewezen aan de Gentse aannemer Gustaaf Scribe voor 59.536 fr.

30 Mei : De gemeenteraad verleent 14 studiebeurzen van 400 F aan studenten van de universiteit, o.a. aan Gustaaf Van Lokeren, Ferd. Vanderhaegen, H. Van Monckhoven, Cesar Frédéricq, Gustaaf Kluyskens. Aan 33 andere studenten wordt een beurs van 200 F toegekend.

13 Juli : De gemeenteraad verleent aan de gebroeders Antheunis de toelating twee straten aan te leggen op hun grond gelegen op het einde van de Lange Violettenstraat. Beide straten moeten acht meter breed zijn en worden thans genoemd Vijfwindgatenstraat en Antheunisstraat. Over de oude Schelde, die achter de huidige Frère Orbanlaan liep, werden twee bruggen gelegd van acht meter breed en een overspanning van vier meter. (Karel Antheunis : Gent 1802-1882, Gents advocaat. Zie Fris : De Historische Persoonsnamen der Straten van Gent). De gemeenteraad van 13 Juli schaft het octrooirecht van twee centimes per kg. gerookte haring af. Uit het verslag blijkt, dat gerookte haring bijna uitsluitend door de arbeidende klasse wordt gekocht; de inning van het recht vergt veel geschrijf voor de octrooibedienden en berokkent veel tijdverlies aan de visverkopers. De jaarlijkse opbrengst bedraagt slechts 12 00 F. Het octrooirecht wordt vervangen door een verhoging van het recht op de gezouten vis met een frank per ton, waardoor dit recht thans zes frank per ton gezouten vis bedraagt. Volgens het verslag is dit ongeveer 10 % van de waarde van de vis.

3 Augustus : De gemeenteraad verleent een toelage van 400 F voor de aankoop van het materiaal voor het bouwen van een triomfboog ter gelegenheid van de huldiging van Hombrecht, laureaat in de wedstrijd voor bouwkunde te Antwerpen.

28 Augustus.

Koninklijke Maatschappij van Rhetorica de Fonteine.

Toneeljaar 1844-1845.

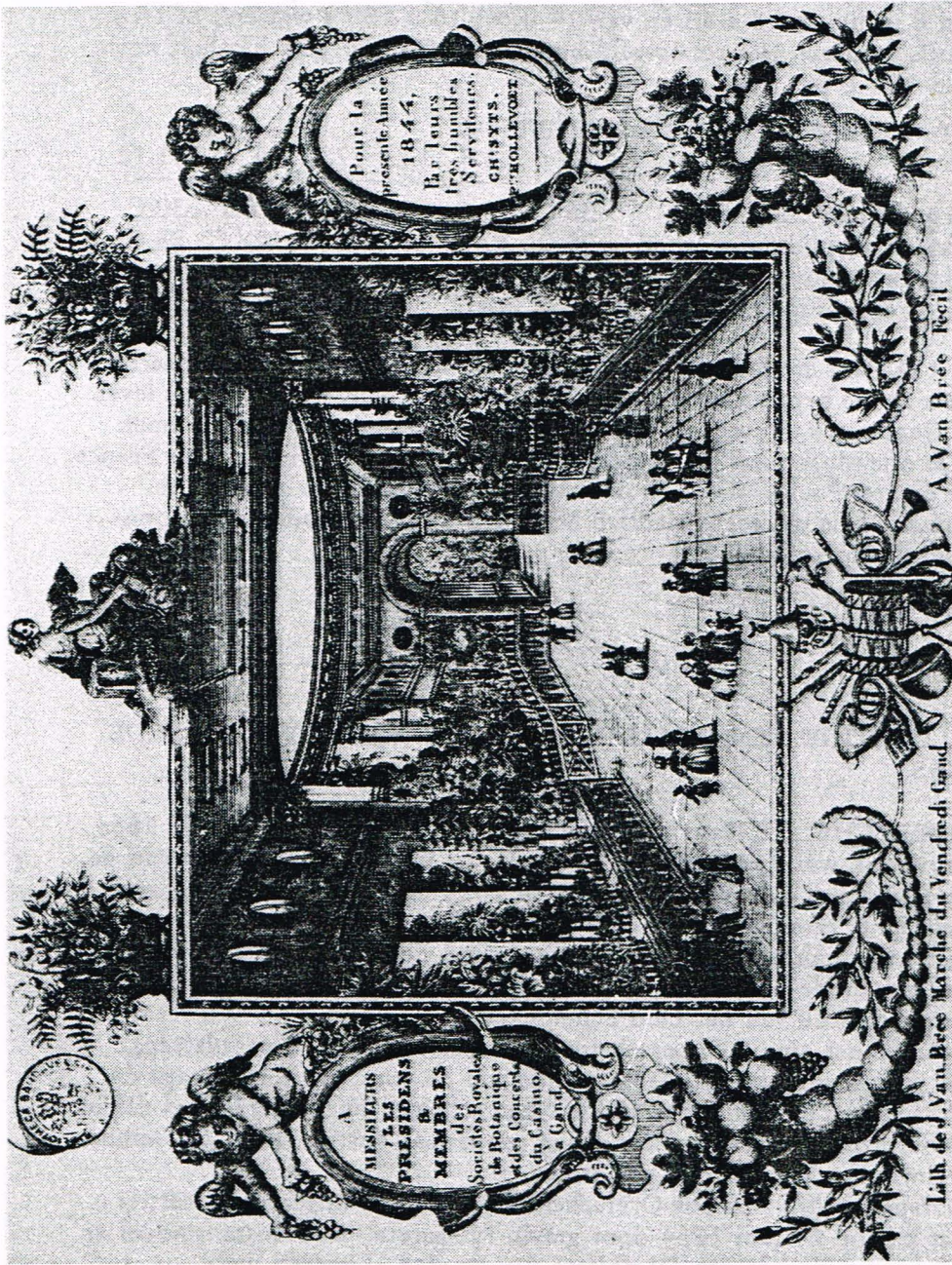
Prijzen van de abonnementen voor tien vertoningen :

1e rang : een gehele loge	36 F.
Stallen	10 F.
Parquet met dameskaart	10 F.
Parquet zonder dameskaart	7 F.

16 October : We krijgen een beschrijving van de praalboog, die aan het station werd opgericht voor de huldiging van Hombrecht en van Delavaley, bekroond in de wedstrijd onder de universiteiten. Voor de versiering van de ereboog hebben talrijke Gentse kunstenaars hun bereidwillige medewerking verleend. Boven de ereboog prijkt de Maagd van Gent. Voor de aankomst te Gent van de beide laureaten echter heeft een storm de praalboog vernietigd. De ontvangst van de laureaten had plaats

op dinsdag 15 october. De Duitse schrijfster von Plonnies, die in 1844 ons land bezocht en het boek "Reise-Erinnerungen" publiceerde, beschreef in het "Unterhaltungsblatt zum Rheinische Beobachter" van 14 november de feestelijkheden te Gent. Ziehier hoe von Plonnies de huldiging beschrijft (Gazette van Gent : 11.12.1844) : "Van venster tot venster waren er drapperieën gespannen en alle deuren waren met groen loofwerk gesmukt. Transparanten, bloemkransen en groene takken hadden de schamele woning van den artist in een feestkasteeltje herschapen. In den feestelyken optocht waren daer boogschutters welke fier den naem van Willem Tell op hun prachtig banier voerden, aen welks top groote zilveren en gouden eerepenningen prijkten, die zy in de menigvuldige pryskampen hadden behaeld. Aen hun hoofd stapten twee tamboers in middeleeuwsche kleeding, met kort wambuis, wyde broeken en breedrandige hoeden. Achter de Willem Tells boogschutters volgden verscheidene andere schuttersgilden, waervan er sommige kostbare vaendels van purper fluweel met goud geborduurd droegen. Vervolgens kwamen de rhetorikale en letterkundige genootschappen, de *Fonteinisten*, wier medeleden, allen eene zilveren *fontaine* aen het knoopsgat droegen. Deze maetschappy zal in 1848 haer 400 jarig bestaen vieren. Het dramatisch genootschap, *Broedermin en Taelyver*, het Orpheus- en Melomanengenootschap, kortom alle maetschappyyen van dien aerd hadden zich aengesloten. Maer orde, aensluiten der gelederen, en behoorlyk in rang blyven had hier geene plaets. Wel waren er verscheidene afdeelingen ruitery by den togt gevoegd, maer dat was vruchteloos. Ook deden zy geene moeite om het volk tegen te houden, dat hier en daer in den optogt drong. Eindelyk kwam in een open pronkwagen de gelauwerde, vergezeld van professoren der hoogeschool welke met hunne togas en fluweelen baretten een byzonder deftig voorkomen hadden. De togt ging naer het paleis der hoogeschool in wier schoone zael de laureaet door de professoren ontvangen werd. Des avonds echter bereikte het jubelfeest den hoogsten top. Het paleis der universiteit was met transparenten en eene menigte bonte lampen schitterend verlicht. Deze soort van illuminatie is eenvoudig en doet een schoon uitwerksel. Het zyn gewone bierglazen welke van buiten geverfd en half met olie gevuld worden waerin een wick brandt. Van boven zyn de glazen van een yzerdraed omgeven die aen eenen ring voor het ophangen gevestigd zyn. Tusschen de banieren schitterden in de lucht tallooze kroonlichten uit zulke bonte lampen zamengesteld. Muzyk en gezang vervulde de straten en juichend stroomde daertussen het volk in tallooze scharen."

13 December. Instituut van de H. Augustinus bestuurd door C. Bataille, priester. In de St.-Margrietstraat naast de kerk. Leerplan : godsdienst, Frans, (waarin de leerlingen zich gestadig moeten uitdrukken), Vlaams, lezen, schoonschrijven, letterkunde, geschiedenis, aardrijkskunde, redenkunde, rekenkunde, boekhouden, toonkenning (solfège), lijn-

De Casinozaal op de Coupure in 1844.

tekenkunst.

Voorwaarden : de leerlingen moeten zeven jaar oud zijn. Schooluren : van 8 u 30 tot 11 u 45 en van 14 u tot 16 u 15 ('s winters) of 16 u 45 ('s zomers). Het schoolgeld bedraagt 100 F per jaar, het half kostgeld 280 F per jaar.

Om te eindigen nog enkele broodprijzen.

	5.7	28.8	1.10	23.10	27.11	11.12
1 kg. gebuild tarwebrood	36 C.	38 C.	35 C.	36 C.	35 C.	38 C.
1 kg. ongebuild tarwebrood	29 C.	30 C.	28 C.	28 C.	28 C.	28 C.
1 kg. masteluin	22 C.	22 C.	21 C.	-	21 C.	-
1 kg. roggebrood	16 C.	15 C.	15 C.	16 C.	16 C.	16 C.

In 1844 was er reeds grote armoede, maar dat was niet zo uitzonderlijk. Zeer zware beproevingen staan echter voor de deur. En terwijl het leven te Gent nog kalm verliep, publiceerde vader Dumas in Parijs zijn boek "De drie Musketers" en werden in Frankrijk de schrijver Anatole France, de dichter Paul Verlaine en de schilder Henri Rousseau geboren, in Duitsland de wijsgeer Friedrich Nietzsche en in Rusland de componist Rimsky-Korssakow.

M. STEELS

VLUCHTIGE KENNISMAKING MET WAT EENS OVERSCHELDE WAS

OVERSCHELDE, Pays de Brabant ou d'outre Escaut, tot in de 16de eeuw ook wel Keyserreyck genoemd, was in werkelijkheid een van de vele eilandjes - A. Voisin telde er in 1826 nog zesentwintig - waaruit het Gents grondgebied in Artevelde's tijd bestaan heeft.

Het was driehoekig van vorm en begrensd door een eindje Opperschelde, een brede boog Nederschelde, de volledige Schepenvijver en een S-vormig stuk van het Oud Scheldeken.

Behalve het eindje Opperschelde (zichtbaar vanaf de Zwaardsteeg), het komvormig beetje Nederschelde aan de voet van het Geraard de Duivelsteen en een ander stukje Nederschelde (Veerkaai) is heel die ononderbroken watergrens één lange, weliswaar nuttige, maar niettemin weinig eervolle rioolpijp geworden.

Oorspronkelijk was ons Overschelde een drassig, ongezond kwartier dat pas op 29 juni 1254 door gravin Margareta van Konstantinopel en haar zoon Gwijde van Dampierre aan de stad afgestaan werd.

In hoeverre dat nieuwbakken stadsgedeelte op dat gegeven moment bebouwd en bevolkt was ?

Zonder enige twijfel zal men er talrijke moestuinen, "lochtingen" en